

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת שמות

כ"א בטבת

הפטרה: "הבאים ישרש" (ישעיה כז, ר-כח, יג, כט, ככ-כג).

יום שלישי

כ"ד בטבת

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק רבנו הגדול, רבי שניאור-זלמן מלאדי נבג"מ זיע"א, בשנת תקע"ג, ומנוחתו-כבוד בעיר האדיטש.¹ כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי להוסיף:

א) בלימוד התורה – להוסיף בלימוד תורת הנגלה ותורת הנסתר (תורת החסידות). ללמוד לפחות פרק משניות המתחיל באחת מאותיות שמו הקדוש; וכן מתורת בעל הילולא: סעיף בשולחן-ערוך שלו במקום שליבו חפץ, וכן פרק מספרו תניא קדישא, וכן עניין בדרושי חסידות שלו, ומה טוב עניין שהוא בעיתו

ובזמנו – מתורה-אור לפרשת השבוע.²

ב) בעבודת התפילה – בסידורו השווה לכל נפש [כולל גם לימוד מאמרי חסידות שלו בעניין התפילה, החל מהמאמר 'הקול קול יעקב' שנדפס בהקדמת סידורו].

ג) בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל הילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו.³

ד) לקיים התוועדות של שמחה [ביום הילולא רבא' זה, כפשוטו – שמחה גדולה ביותר, הקשורה ב'הילולא' חתונה דווקא... שזה מבטל מלכתחילה את השאלה אודות התוועדות ביום ההילולא⁴], בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות.⁵

פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו ביום השנה, צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הפמוכים.⁶

1) לוח כולל-חביד. ספר-המנהגים עמ' 32.

2) תשמיז ח"א עמ' 270 והתוועדותי' תשמיז ח"ב עמ' 286. 3) ובפרט ע"פ המבואר במכתב שבליקוטי לוי-יצחק (אגרות עמ' רמט. רנד) הרמזים בכך שיהילולא רבאי של אדמו"ר היתה בחודש טבת – שמה מובן עוד יותר איך שהיא עניין של שמחה – ליקוטי-שיחות כרך בא עמ' 277-278. 4) בהתוועדות כ"ד טבת תשי"ב (תורת-מנחם – התוועדותי' ח"ד עמ' 262) ציוה הרבי לנגן ניגון ד' בבית של אדמו"ר, וניגון 'נייע זוריצ'י כלופצ'י.

5) תורת-מנחם – התוועדותי' תשמיז ח"ב עמ' 292.

6) שם עמ' 286 הערה 66 – מוגה (ההדגשה במקור).

2) לוח כולל-חביד. ע"ד פרטי מלחמת נפוליאון, בריחת אדמו"ר הזקן מלאדי וההסתלקות בדרך, ראה מכתב אדמו"ר האמצעי ועוד ביספר התולדות – רבי שניאור-זלמן, רבנו הזקן הוצאת קה"ת, כפר-חביד תשמ"ו, ח"ד עמ' 1025 ואילך, ובקצרה ברשימת הצמח' צדק בסי אגרות-קודש, ברוקלין תשמ"ט, עמ' שכא. צילום המצבה בסי ימי חביד' ביום זה. 3) ליקוטי-שיחות חכ"א עמ' 296. 4) ג' העניינים – ליקוטי-שיחות שם עמ' 276, סה"ש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תר

ערב שבת-קודש
פרשת שמות
כ' בטבת ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחי

ממעייני החסידות

להחזיר לתודעתם כי ילדים יהודים המה, בני אברהם, יצחק ויעקב, ובנות שרה, רבקה, רחל ולאה (כמרומו בתיבת ישראל, שהיא נוטריקון של שמות כל האבות והאימהות), ואז יישאו את שמותיהם היהודיים בגאון ובראש מורם.

ילדים אלה, כאשר יגדלו, ידעו לשמור על הזהות היהודית שלהם בכל מצב, ובכוא המועד יצאו מ"מצרים" באותם השמות שירדו – יהודים לכל דבר.

(ליקוטי שיחות כרך ו עמ' 243)

הבאים מצרימה (א.א.)

כל זמן שהיה יוסף חי לא היה עליהם משוי של מצרים; מת יוסף נתנו עליהם משוי (=משא, עול). לפיכך כתיב "הבאים" (לשון הווה). כאילו אותו היום נכנסו למצרים (מדרש רבה)

המובן הפנימי של "משוי מצרים" הוא, השיטה המצרית של פולחן הטבע, שאותה ניסו לכפות על ישראל, במישרין ובעקיפין. תוקפו של "משוי" זה התחיל לאחר מות יוסף:

כידוע, היתה שיטה זו מבוססת על העובדה שארץ מצרים מקבלת מים מהנילוס ואינה זקוקה למטר השמים. כשביקר יעקב אצל פרעה בירכו שיעלה הנילוס לרגליו, וברכתו נתקיימה. בזה החליש יעקב את פולחן הטבע המצרי, בהראותו שגם מי הנילוס תלויים בברכת הקב"ה (שנשפעת על-ידי ברכת יעקב).

אך מבואר בחסידות כי יעקב עצמו היה מנותק ומובדל מהעולם הזה בכלל וממצרים השפלה בפרט, והשפעתו על מצרים עברה דרך יוסף (רמז לדבר – "ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה" – בראשית מז).

מובן אפוא, כי כל עוד יוסף היה בחיים נמשכה גם השפעת יעקב במצרים, ולא היה "משוי מצרים" בתוקפו. אך לאחר מות יוסף כלתה ונגמרה השפעת יעקב, ו"כאילו אותו היום נכנסו למצרים".

(ליקוטי שיחות, כרך ו, עמ' 31-32)

שבעים נפש (א.ה.)

אצל בני יעקב נאמר "נפש" בלשון יחיד, ואילו בתולדות עשיו (בראשית לו) כתוב "נפשות ביתו" – בלשון רבים. זאת משום שבצד הקדושה מורגשת אימת הקב"ה ולכן שוררים שם התכללות ואחדות (ברוגמת שני שרים יריבים, שבכואם לפני המלך מתבטלים ממציותם ומתאחדים לדעה אחת); לעומת זאת, בצד הקליפה, שאין בו ביטול לקב"ה – שוררים פירוד וריבוי.

(סידור עם דא"ח רסב,ב)

וימת יוסף וכל אחיו (א.ו.)

אף-על-פי שמת יוסף ואחיו - אלוקיהם לא מת (מדרש רבה)

פירוש – יוסף ואחיו אמנם מתו ונסתלקו מן העולם, אבל האלוקות שהמשיכו בעולם על-ידי תורתם ועבודתם – לא נתבטלה.

(רמ"ח אותיות, אות צו)

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ' בטבת ה'תשס"ו – כ"ז בטבת ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ' בטבת	הלי בכורים. פרק ג-ה.	הלי זביחה ומתנה. פרק ב.	מליית קמטי. מ"ע קלב.
ש"ק	כ"א בטבת	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע קלג. קמג. קמד.
א'	כ"ב בטבת	פרק ט-יא.	פרק ד.	מ"ע פ. פא.
ב'	כ"ג בטבת	פרק יב. הלי שמיטה ויובל.	פרק ה.	מ"ע פב. קלה. מליית רכ.
ג'	כ"ד בטבת	פרק ג-ה.	פרק ו.	מליית רכג. מ"ע קלד. קמא. מליית רל. רלא.
ד'	כ"ה בטבת	פרק ו-ח.	פרק ז.	מ"ע קמ. קלו. קלו. מליית רכד. רכה. רכו.
ה'	כ"ו בטבת	פרק ט-יא.	פרק ח.	מ"ע קלח. מליית רכז. מ"ע קלט.
ו'	כ"ז בטבת	פרק יב-יג. שאלו שלום וגוי. ספר עבודה והוא ספר שמיני. הלי בית הבחירה. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ט.	מליית קסט. קע. מ"ע קפג. מליית רכח. מ"ע כ.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**	זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
א', כ' בטבת	4.37	5.24	5.47	9.14	11.52	12.22	5.03.1	5.29
ש"ק, כ"א בטבת	4.37	5.24	5.47	9.14	11.52	12.22	5.04.0	5.30
א', כ"ב בטבת	4.37	5.24	5.46	9.14	11.52	12.22	5.05.0	5.31
ב', כ"ג בטבת	4.36	5.24	5.46	9.14	11.53	12.23	5.05.9	5.31
ג', כ"ד בטבת	4.36	5.24	5.46	9.14	11.53	12.23	5.06.8	5.32
ד', כ"ה בטבת	4.36	5.23	5.45	9.14	11.53	12.23	5.07.7	5.33
ה', כ"ו בטבת	4.36	5.23	5.45	9.14	11.53	12.23	5.08.7	5.34
ו', כ"ז בטבת	4.35	5.23	5.45	9.14	11.54	12.24	5.09.6	5.35

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
שמות	4.27	4.41	4.30	4.45
וארא	4.33	4.47	4.37	4.51

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

פרשת שמות

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א.א)

לפעמים, כאשר האדם משיג שלמות מסויימת במעשה המצוות או ביראת ה' וכיוצא בזה, הוא עלול לבוא לידי גאווה ושביעות-רצון עצמית. הרגשה זו מבטלת את ערך העבודה ומורידה אותה ל'קליפות'. זהו שרמוז הכתוב:

"ואלה שמות בני ישראל" – מי גרם לשמות (ש' פתוחה) ולשממון של עבודת בני ישראל?
"הבאים מצרימה" – שירדו ל"מיצר" הקליפות:

"ראובן" – על-ידי שאדם מתגאה בעבודת ה' שלו ואומר "ראו, אני עובד את עבודתי בשלמות",

"שמעון" – "ראוי אני שישמע ה' בקולי בזכות עבודתי",

"לוי" – "הקב"ה צריך להילוות אליי בגלל מעשיי",

וכן בשאר השמות.

(צוואת הריב"ש, סימן כקד, עמ' 44)

ואלה שמות בני ישראל... שבעים נפש (א.א-ה)

שקולים הן ישראל כעבא השמים. נאמר כאן שמות ונאמר בכוכבים שמות, שנאמר "מונה מספר לכוכבים לכולם בשמות יקרא". אף הקב"ה, כשירדו ישראל למצרים מנה מספרם כמה היו (מדרש רבה)

מספר, מעצם טיבו, מבליט את המכנה-המשותף של הדברים הנמנים, ומטשטש את ההבדלים הקיימים ביניהם. לעומת זאת, קריאת שם משקפת את המיוחד והשונה שיש בכל פרט ופרט בפני עצמו.

בכל יהודי קיימות שתי הבחינות גם יחד: "מספר" וקריאת שם. מספר – רומז לנקודת היהדות שהיא שווה אצל כל בני-ישראל. קריאת שם – רומזת לסגולה וליתרון המייחדים כל יהודי.

לכן התבטאה חיבתו של הקב"ה לישראל בשני דברים אלו, כדי להודיע גודל חיבתם הן מצד נקודת היהדות המשותפת לכולם, והן מצד מעלתו המיוחדת של כל יהודי ויהודי כפרט. ועל-דרך זה שנאמר "מונה מספר לכוכבים לכולם בשמות יקרא".

(ליקוטי-שיחות כרך ו, עמ' 7)

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה (א.א)

מלמד שלא שינו את שמם - באותם השמות שירדו למצרים, באותם שמות עלו (מדרש רבה)

הפסוק רומז לנו את סוד קיומו של העם היהודי בגלויות קשות ומסוכנות.

כשריכוז יהודי מצוי ב"מצרים", במקום שאורח-חייו עומד בניגוד מוחלט לרוח התורה, צריך להבטיח בראש ובראשונה שהילדים ("בני ישראל") יזכרו וידעו מי הם ומי היו אבותיהם. יש

נתינת-כוח לחיות כמו משפחה אחת

ביום ההילולא מתעלה נשמת הצדיק באופן שבאין-ערוך □ כמו כן נפעלת עלייה גם אצל תלמידיו ותלמידיו תלמידיו, שגם הם עולים לשורשו היותר עליון □ ולכן, זהו הזמן המתאים לחשוב ולהתבונן – מה היה רצונו של אדמו"ר הזקן □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹ בשם זקנו אדמו"ר מהר"ש, ששאל את אביו הצמח-צדק: מה רצה הסבא – אדמו"ר הזקן – עם דרכי החסידות, ומה רצה עם החסידות? ויענהו הצמח-צדק: דרכי החסידות היינו שכל החסידים יהיו כמו משפחה אחת, על-פי התורה, באהבה. חסידות היא חיות. להכניס חיות ולהחיות כל דבר, גם את הלא-טוב, לידע אודות הרע שבמצמו, כדי לתקן אותו.

ב. פתגם הנ"ל שייך ליום זה – להיות היום שלפני כ"ד טבת, יום ההילולא של אדמו"ר הזקן. ובהקדמה – שאצל כל איש ישראל נשלמת ביום ההסתלקות השליחות הנשמה צריכה למלא בעלמא דין, ובפרט אצל צדיקים שהם אכן ממלאים את השליחות בפועל, וכמו שכתוב² "צדיק ה' צדקות אהב"³.

וכשם שהדברים אמורים ביום ההסתלקות, ואז, בגמר השליחות, מתעלית הנשמה – יחד עם כל העניינים שפעלה בעלמא דין – לשורשה היותר נעלה.⁴

ובהערת כ"ק אדמו"ר בטה"מ תשי"ח עמ' 240 ואילך.
(5) לשון הכתוב – ניצבים כטבח.
(6) ראה סה"ש תשי"ח עמ' 127 ואילך.
(7) ראה סידור (עם דא"ח) שער הל"ג עומד דש, סע"ב ואילך.

(1) שיחת אהש"פ תרצ"ה ס"ב (סה"מ תשי"א עמ' 244) נעתק ב"היום יום" כד טבת.
(2) תהילים יא, ז.
(3) חסר קצת (המו"ל)
(4) ראה שער הגלגולים הקדמה טז, ספר הגלגולים פ"ג, רפ"ז. הובא בלקו"ת שה"ש ג. א.

כן הוא גם ככל שנה ושנה – כדאיתא בכתבי הארזי"ל⁸ על הפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים", שבכל שנה ושנה, בבוא היום שבו אירע מאורע מסויים, הנה כאשר "נוזכרים" הדברים כרבעי, אזי "נעשים", שעניין זה חוזר ונשנה עוד הפעם – שביום ה"ארציית" חוזר ונשנה עוד הפעם העניין שנפעל בשנת ההסתלקות, שכל העניינים מתעלים לשורשם היותר עליון.

ומצד זה, הנה גם על-פי נגלה ישנו הדין דאמירת קדיש ביום היארציית דאף שלאחרי י"א חודש מפסיקים לומר קדיש, כיוון שבוודאי נסתיימו ונתבטלו כבר כל ענייני הדינים כו', אף-על-פי-כן, לאחרי חודש, ביום היארציית וכן ככל שנה ושנה, אומרים קדיש – כי, אמירת הקדיש ביום היארציית אינה עניין של ביטול הדינים, כי אם, מצד עילית הנשמד⁹.

ואף-על-פי שעניין העליות ישנו תמיד, כידוע¹⁰ שזו מה שכתוב "וקדושים בכל יום יהללך סלה"¹¹, מכל-מקום, אין זה בדומה לעליות שביום ההילולא, שאז העליות הם באי-ערוך, וכאמור, שביום זה נעשית העלייה להשורש היותר עליון.

ומלבד כללות העניין דעליות הנשמה עם כל העניינים שפעלה בעלמא דין, שישנו אצל כל איש ישראל, ישנו עניין נוסף אצל אלו שעליהם נאמר¹² "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", היינו, שעבודתם נמשכת גם לאחרי ההסתלקות, בבחינת גידולין וגידולי גידולין כו'¹³ שביום ההילולא נעשית עלייה גם בהגידולין וגידולי גידולין, שהם תלמידיו ותלמידי תלמידיו, שגם הם עולים לשורשו

היותר עליון.

ולכן, כאשר עומדים ביום שלפני יום ההילולא של אדמו"ר הזקן, שאז נעשית גם עלייה לכל השייכים אליו, הרי זה הזמן המתאים לחשוב ולהתבונן מה היה רצונו של אדמו"ר הזקן.

ועל זה אומר הצמח-צדק.

– שהיה ה"מקבל" של אדמו"ר הזקן, שכן, אף שבשלת הנשיאים היה באמצע אדמו"ר האמצעי, מכל-מקום, קיבל הצמח-צדק מאדמו"ר הזקן באופן ישיר, וכידוע הסיפור¹⁴ שבגלל שאמו של הצמח-צדק מסרה נפשה במקום אדמו"ר הזקן כו', הבטיח לה אדמו"ר הזקן ללמוד עם בנה ולחנך אותו כאב הלומד ומחנך את בנו –

שרצונו של אדמו"ר הזקן בתורת החסידות היה להאיר גם את הלא-טוב, לידע אודות הרע שבעצמו, כדי לתקן אותו.

ג. ויובן על-פי דברי כ"ק מ"ח אדמו"ר¹⁵ בשם אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בביאור החילוק שבין יציאת מצרים כפשוטו ליציאת מצרים על-פי חסידות ("דער חסידישער יציאת מצרים") שיציאת מצרים כפשוטו היתה בדרך שבירה ועזיבה, ואילו יציאת מצרים על-פי חסידות היא בדרך בירור ותיקון ועלייה.

והעניין בזה:

ביציאת מצרים נאמר¹⁶ "וניצלתם את מצרים", כידוע הפירוש בזה¹⁷ שהוציאו ממצרים את כל ניצוצות הקדושה, ולא נשאר שם ניצוצות קדושה כלל, ועל-ידי זה בטלה המציאות דמצרים, ש"לא נשאר בהם עד

8 ראה רמ"ז סמ' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

9 אסתר ט, כח.

10 ראה כתבי הארזי"ל הובא בלחם-הפנים ובשירי-ברכה לשר"ע יו"ד סוסשע"ו.

11 ראה לקו"ת בהר מא.ב. בהעלותך ג, ד. ובכ"מ.

12 נוסח תפילת העמידה.

13 תענית ה, ב.

14 ראה תניא אגה"ק סו"ס וך.

15 ראה קונטרס "הרבנית דבורה לאה" (קה"ת תשנ"ג) וש"נ.

16 ראה סה"ש תרצ"ט ריש עמ' 326. אג"ק שלו ח"ד עמ' תפח (נעתק ב"היום יום" כה טבת).

17 פרשתנו ג, כב.

18 ראה ל"ת להארזי"ל ר"פ תצא. לק"ש ח"ג עמ' 823 ואילך. וש"נ.

צדק, שכידוע יש בתוכו ואף נדפסו בו הרבה דברים שאינם ש"ז; ג) בנוסף, יש מקום לומר שהדברים נכתבו כביאור על השולחן-ערוך ולא כפסיקה הלכה למעשה (וראה ב'התקשרות' גיליון תס"ז, רשימה חלקית של נושאים שבהם איננו נוהגים כמותו כשחולק על פסקי אדמו"ר הזקן, מטעם זה).

נשמח לקבל התייחסות לנושא מרבני אנ"ש ומכל מי שיש בידו ידיעות ומסורת בנדון.

אכילה קודם ערבית

שאלה: האם מה שמביא אדמו"ר הזקן (תניא, אגה"ק סו"ס כג, דף קלז, א): "וחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ד, ב. התיבות שבלשון הגמרא עצמה הודגשו) שב"ל העובר על דברי חכמים אפילו באיסור קל של דבריהם כמו האוכל קודם תפילת ערבית וכהאי גוונא חייב מיתה כעובר על חמורות שבתורה" – אומר שיש להחמיר במיוחד בנושא זה, כמו למשל שלא לסמוך בזה על 'שומר' (שנוהגים להקל בזה, כמ"ש במשנה-ברורה סי' רלה ס"ק טז)?

תשובה: כמפורש בתניא, איסור זה הובא כדוגמה בלבד, ולא כדי להדגיש את חומרתו, אלא להפך, כדי לומר שאפילו איסור קל דרבנן כזה, שהותר מכללו, אסור לזלזל בו.

לגופו של עניין, ראה בקונטרס-אחרון לשולחן-ערוך רבנו הזקן בהלכות בדיקת חמץ (סו"ס תלא, ובמ"מ במהדורה החדשה שם), שלמעשה פוסקים להתיר על-ידי שומר לא רק לדבר מצווה אלא אפילו לדבר הרשות.

וראה בהערת הרבי (שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' קכב), לעניין מה שחסידיים מתירים להתוועד לפני תפילת ערבית.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

טעות בספר-תורה בשעת הקריאה • אכילה קודם ערבית

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

טעות בספר-תורה בשעת הקריאה

במשך הדורות נהגו בקהילות חב"ד בכל אתר ואתר, שאם נמצאה טעות הפוסלת את ספר-התורה בין גברא לגברא או אחר ברכת העולה – מחליפים או ספר-תורה. אם נמצאה לאחר שהתחיל לקרוא וניתן להפסיק שם – יברך ברכה אחרונה על הפסול, ואחר-כך יוציאו אחר. ואם אי-אפשר להפסיק (כגון שקרא רק שני פסוקים) – יחליף ספר-תורה ויגמור קריאתו בספר הכשר (כנדפס בסידור 'תורה אור' עמ' שסו ואילך מספר 'שערי אפרים', וכמו שפסק הגה"ח ר' אברהם-חיים נאה ז"ל בספרו 'קצות השולחן' סי' פו).

אמנם בדורנו נדפסה מכתב-יד בשו"ת הצמח-צדק (שער-המילואים ח"ד סי' ד, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' עו) הוראה שונה לחלוטין, ועיקרה שאין להפסיק את הקריאה בגלל הטעות. אם הטעות היא בחומש אחד – מותר להוציא ספר-תורה גם לכתחילה לקרוא בו בחומש אחר, במקרה שאין ספר-תורה נוסף. וכאשר אין ספר-תורה להחליף – אין להפסיק את הקריאה בגלל הטעות, אלא יש לגמור את מניין הקוראים כרגיל (ורק שהשביעי יהיה גם המפטיר).

ואם-כי בס' 'שו"ע הקצור' (להרב דניאל-שלום שי' וייס, שי"ל בשנת תשנ"ג בעידודו של הרבי ובהסכמות של כמה מרבני חב"ד, ח"א פרק לו) ובעלון 'קשר' של 'מרכז רבני אירופה' (מס' 14 – תשובת הרב לוי-יצחק שי' ראסקין, דומ"ץ דקהילת חב"ד בלונדון) פסקו שיש לנהוג כנדפס בשם הצמח-צדק, הרי למעשה, בקהילות חב"ד בעולם, ואף ב'בית חיינו' (אם מגיעים למצב כזה), ממשיכים לנהוג מאז ועד היום כמו בדורות הקודמים.

ואופייני הדבר, שבשנת תשמ"ז, תשע שנים לאחר הדפסת 'שער המילואים' הנ"ל ע"י הוצאת קה"ת (בשנת תשל"ח), פורסמה על-ידי מהדורת-צילום חדשה עם הוספות של סידור 'תורה אור', שבו נדפס כנ"ל, לנהוג כפי הפסיקה הישנה בנושא זה, ולא העירו שם מאומה על כך.

יש מרבני חב"ד שהסבירו זאת בכך, ש"המוציא מחברו – עליו הראיה". כדי לשנות הנהגה כזאת, הרווחת ללא-ערעור מדורי-דורות, צריך להוכיח ללא צל של ספק שאכן ההוראה החדשה שבתשובה היא דעת רבותינו הלכה למעשה (ראה גם בשיחה המוגהת 'ע"ד המהדורות דספר הי"ד להרמב"ם' – סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 310. 'התוועדות' תשמ"ו ח"ד עמ' 94). אבל בנדרון דירן יש מקום להסתייגות:

(א) כמפורט בהערות שבסוף הספר, כתב-היד של תשובה זו הוא כתב-יד מעתיק, שיש בו תשובות מכתמה וכמה משיבים; (ב) כרך כתב-היד זה שייך לכתב-היד של ה'פסקי דינים' להצמח-

אחד¹⁹, ולכן נצטוו בני-ישראל "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם"²⁰. כלומר: ביציאת מצרים לא נפעלה עלייה במצרים, "ערוות הארץ"²¹, אלא רק הוציאו משם את ניצוצות הקדושה, ואילו במצרים עצמה נעשה עניין של שכירה. ואילו העניין דיציאת מצרים על-פי חסידות, יציאה ממצרים וגבולים, הוא לא לבטל ולשבור את המצרים וגבולים, אלא אדרבה, להעלות גם אותם לקדושה. וזהו גם תוכן הפתגם הנ"ל – שהכוונה דתורת החסידות היא להאיר ולתקן את הרע עצמו.

רצונו של אדמו"ר הזקן בתורת החסידות היה להאיר גם את הלא-טוב, לידע אודות הרע שבעצמו, כדי לתקן אותו

הגוף, אזי תראה – "שונאך", שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלוקות ורוחניות, ולכן הוא "רובץ תחת משאו", המשא דתורה ומצוות, והיינו, שעניין התורה ומצוות נחשב אצלו ל"משא", ומתעצל לשאתו. ואף-על-פי-כן, אין זו הדרך שהנשמה תהיה מונחת בעניינים רוחניים, ואילו את הגוף ישבור על-ידי סיגופים ותעניות, אלא סדר העבודה הוא – "עוזב תעוזב עמו", היינו, לעבוד את ה' יחד עם הגוף, לבררו ולזככו.

אמנם, בתורת הבעש"ט יכולים לטעות ולחשוב שהמדובר הוא רק בנוגע לעניין הגוף, דהיינו, בענייני הרשות בלבד, אבל לא בעניין של רע; ועל זה מבאר אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד, שצריכים להאיר ולתקן גם את הרע, כי, גם בו יש ניצוץ אלוקי, בכדי לתקנו.

ד. אך עדיין צריך להבין: תיקון הרע – הרי זה עבודה גדולה ביותר, וכדאיתא בגמרא²² שהעניין ד"דודנות נעשו לו

ועל-דרך שמצינו בגמרא²³ ש"דודנות נעשו לו כזכויות", שכן, בכל דבר ישנו ניצוץ אלוקי, ועד כדי כך, שגם הניצוץ שבג' קליפות הטמאות שעליו נאמר²⁴ "נר רשעים ידעך", הרי הוא בכל זאת ניצוץ אלוקי²⁵, ולכן צריכים לבררו ולזככו ולהעלותו כו'.

ד. ועל-פי המדובר בהתוועדות שלפני זה²⁶ שתורת אדמו"ר הזקן "היא תורת הבעש"ט ז"ל", אלא, שאדמו"ר הזקן המשיך וביאר זאת בחכמה, בינה ודעת של נפש אלוקית, ועל-ידי זה גם בחב"ד של נפש הבהמית, כך, שגם נפש-

19) בשלח יד, כח. 20) שם, יג. 21) מקץ מ.ט. ש, יב. וראה קה"ר פ"א, ד. 22) יומא פ, ב. 23) משלי יג, ט. ועוד. וראה גם תו"מ חכ"ה עמ' 159. רש"י. 24) ראה גם ד"ה נר הנוכה דש"פ וישב פ"ד (בגוף הספר, עמ' 237). 25) שיחת י"ט כסלו בתחלתה (בגוף הספר, עמ' 171 ואילך). וש"נ. 26) ראה כתר-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סכ"א, וש"נ (נתקת ב'היום יום" כח שבט). 27) משפטים כג, ה.

זכויות", הוא על-ידי תשובה מאהבה דווקא, וכמבואר בתניא²⁸ שהכוונה בזה היא ל"אהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה... וצמאה נפשו לה' כארץ עייפה וציה". ואם-כן, נשאלת השאלה: כיצד יכולים

ומוסיף, "על-פי התורה באהבה", כי, יכול להיות קשר שעליו נאמר³³ "לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר", ולכן מדגיש שצריך להיות על-פי התורה, ואז נעשית אהבה אמיתית, וכמבואר בתניא³⁴ שאהבה אמיתית

הצמח-צדק מדגיש שצריך להיות "על-פי התורה באהבה", כמבואר בתניא שאהבה אמיתית יכולה להיות רק כאשר "עושים נפשם עיקר וגופם מפל"

לתבוע עבודה גדולה כזו אצל כל אחד משיראל?²⁹

ומה גם שתובעים זאת לא רק בראש-השנה ועשרת-ימית-תשובה, אלא תובעים שיהיה זה סדר העבודה בכל השנה, ו"בכל דרכך דעהו"²⁹, שכל העניינים שיש להם שייכות ליהודי, ועד אפילו ג' קליפות הטמאות, צריך לתקן אותם!

ו. והמענה על זה – בהתחלת פתגם הצמח-צדק הנ"ל – שדרכי החסידות היינו שכל החסידים יהיו כמו משפחה אחת, על-פי התורה באהבה:

ידוע מאמר אדמו"ר האמצעי³⁰, שכאשר שני יהודים מדברים יחד בענייני עבודה, אזי ישנם שתי נפשות אלוקיות כנגד נפש בהמית אחת. – והרי על-פי דין "חד בתרי בטיל"³¹, ועד שיש דעה³² שנהפך האיסור להיות היתר.

ויתירה מזה בפתגם הנ"ל – שכ"ץ החסידים חיים כמו משפחה אחת, והיינו, שמצרף את עצמו לכל קהל החסידים.

יכולה להיות רק כאשר עושים נפשם עיקר וגופם מפל.

וכאשר ישנו עניין האחדות, אזי "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך"³⁵, היינו, כאשר "כולנו כאחד" אזי נמשך הגילוי ד"באור פניך", והרי "באור פני מלך חיים"³⁶, וכידוע³⁷ המשל מהנידון למיתה רח"ל, שכאשר רואה את פני המלך אזי "באור פני מלך חיים", והיינו, שנמשך חיות גם במקום המיתה.

וזהו הדרך כיצד להגיע להעניין שדורשת תורת החסידות – להמשיך חיות גם במקום של היפך החיים, ולתקן גם את הרע.

ז. ובעבודה זו שתובע אדמו"ר הזקן בכל הזמנים – ניתוסף עליו גדול יותר בבווא יום ההילולא, שאז נעשית העלייה להשורש היותר עליון, ובכל שנה ושנה העלייה היא גדולה יותר.

ועל-דרך שמצינו בנוגע ליום ההסתלקות של משה רבינו:

28 פ"ו.
29 משלי ג.ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
30 ראה סה"ש תרצ"ז עמ' 210. וש"נ.
31 "רשמית" חוברת ט' ריש עמ' 11 (נעתק ב"היום יום" כ' טבת).
32 טושו"ע י"ד רסק"ט.
33 ראה ב"י שם (ד"ה ומותר להאדם). ט"ז שם
34 סק"ב, ועוד.
35 ישעיה ח"ב. וראה סנהדרין כו.א.
36 רפל"ב.
37 ברכת "שים שלום" בתפילת העמידה.
38 משלי טז, טו.
39 סה"מ עת"ר עמ' קח. המשך תרע"ב ח"ג עמ' א'שכא. ועוד.

תפילה וברכת-המזון לילדים • חת"ת ממוזער

לימוד תפילה וברכת-המזון לילדים

לרשימה בעניין זה בהתקשרות גיליון תקצ"ד עמ' 14:

אצלנו, הנשים בירכו בנוסח 'ברוך רחמנא' (אימי וסבתי נ"ע בירכו את כל ברכת-המזון), והתינוקות בירכו ברכת-המזון בנוסח מקוצר עם חרוזים (מופיע בסידורים קטנים שנרפסו בליורנו, כגון [ברכה שלישית]: "רחם על עם עני ואביון, הנתונים בלעג וביון, עם רמוסי רגליים, בא"י בונה ברחמי בניין ירושלים. אמן" – כמדומה מקורו מהב"ח).

אינני זוכר כיצד למדו הילדים להתפלל. אבל בילדותנו היינו מדלגים על הפתיחה [פתח אליהו] והקורבנות², ומיד אחרי ברכת-השחר התחלנו 'הודו' ו'ברוך שאמר' וכו' עד סוף התפילה.

בברכה, נאמ"ן [הרב מאיר מאוזו, ראש ישיבת 'כסא רחמים' ספרדית, בני-ברק]

הערות המערכת:

(* סו"ס קצב, בשם כל"בו (סי' כו. וכ"ה באורחות-חיים הל' ברהמ"ז סי' סג). וכן הובא בדרכ"י-משה סי' קצא בשמו, נוסח קצר מג' הברכות ובסופו ברכת הגפן. ובד"מ כתב שהוא כעין תפילה קצרה שאומרים "במקום אונס, ואח"כ יברך ברהמ"ז כתיקונה לצאת בה, וצ"ע". אבל בב"ח שם הביא אח"כ "ומקרוב נרפס בוויניצאה 'ברכת המזון הקצר' להרב מהר"ר נפתלי בהסכמת הרבה גדולי החכמים דאיטליא ז"ל" ומביא נוסחו, ועל-פי הם הפרטים שבשו"ע אדה"ז (וברור מלשוננו שזהו גוף הברכה, וא"צ לחזור ולברך כספק הר"מ). ובאנציקלופדיה-תלמודית ערך ברכת-המזון, כרך ד, עמ' תצח, הערה 348, העירו, שבסידור רס"ג עמ' קב וקג כל עיקר ברכת-המזון בא שם בנוסח מקוצר מאד. לגופו של עניין, חשוב לציין מסורת זו, שבגירבא לא חששו שמא יתבלבלו הילדים, וגם לא "שלא ילמדו מזה לקצר ולדלג" כדברי הגרש"ז אויערבך ז"ל.

(** למנהגם אין דין מיוחד ל'פרשת התמיד', אבל לדעת אדמו"ר (ר"ס מח. ע' מקורותיו במהדורה החדשה) "נהגו כל ישראל [ונשים "שוות לאנשים" בזה, סו"ס מז וראה תהל"ד] וקבעו חובה על עצמן לקרות פרשת התמיד בכל יום קודם התפילה" מה-שאי-כן פרשת הקטורת (שם) ופרשת העקדה (מהר"ק סי' א סי' ומהר"ת סי"ט) רק "טוב לומר". איהו מקומן' – "קבעו לשנות" (ר"ס ג).

חת"ת ממוזער

לאחרונה התפרסם על-דבר 'חת"ת ממוזער' המשווק, כנראה, כסגולה לשמירה.

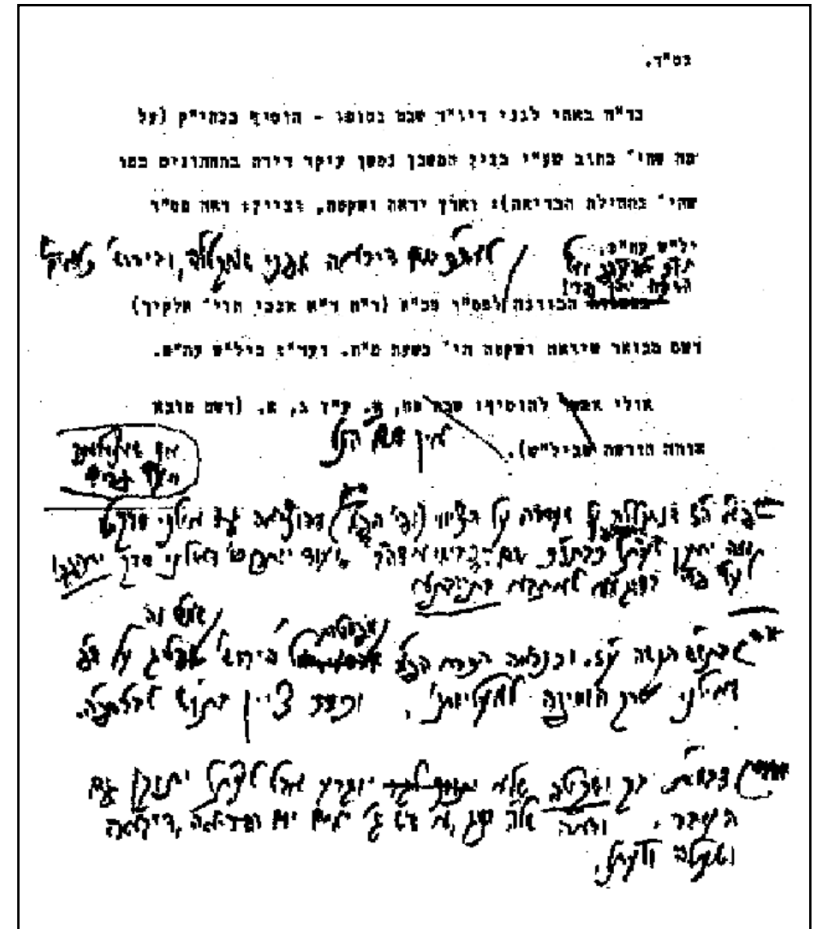
חשוב לדעת, כי כדי לזכות בסגולה המיוחדת לשמירה במכונית או בכל מקום אחר – כפי שגילה ופירסם הרבי – יש צורך שאפשר יהיה לקרוא את הכתוב ב'חת"ת'. ולכן, כשהציעו להדפיס ספר 'חת"ת מוקטן, התנה זאת הרבי: "באם בטוח שיוכלו לקרות בו" ('התקשרות' גיליון ריא, וש"נ).

וראי יש קדושה גם ב'חת"ת הממוזער', ומן-הסתם גם סגולה לשמירה וכו', אבל אין לראות בזה תחליף ל'חת"ת' שבו אפשר ללמוד בפועל, שאותו הציע הרבי להחזיק במכונית.

הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ניצוצי רבי

הרש"ג (ז"ל) הציע, שהבחורים ייכנסו ל"חזרה" [=שיחזור המאמר לפני הרבי כפי שהיה נהוג אצל הרביים הקודמים].
 הרבי הגיב ואמר: הם מדייקים בדבריי, לא אני...
 הרש"ג הציע שוב: אבל שמא ייכנסו לכלל הפחות כדי לשחזר (ולהעמיק?) בהעניינים.
 הרבי: זו הסיבה שבגינה הנני מזכיר במאמרים מראי-מקומות, כדי שיוכלו לעיין בעצמם!
 אבל, לפועל ידוע כמה דייק הרבי בכל פרט, הן באמירה הן בכתיבה ובמיוחד בציוני מראי-מקומות ולעיתים אפילו בתכנים שנדפסו תחת הכותרת "בלתי מוגה".

שאלות ששאלו כותבי מאמר יו"ד שבט ומענה ארוך של הרבי

דבר מלכות

אמרו רז"ל³⁸, חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד". אמנם, ידוע ביאור הרב המגיד³⁹ שביום הסתלקותו זכה משה רבינו גם לשער הנו"ן, וכמרומו בעניין עליית משה להר נבו ביום הסתלקותו, ש"נברו היינו "נו"ן בו", שהו"ע שער הנו"ן.
 והרי שער הנו"ן כולל בו את כל מ"ט השערים, וככל שתגדל העלייה במ"ט השערים, אזי גדולה יותר העלייה לשער הנו"ן ביום הסתלקותו, ובשער הנו"ן גופא נעשית העלייה בעומק יותר.

ומכל זה מובן שביום זה צריכים ליקח את הנתינת-כוח לחיות כולם כמו משפחה אחת, באהבה על-פי תורה, ועל-ידי זה נעשה "באור פני מלך חיים", להמשיך חיות ולהאיר בכל העניינים, ועד לעניינים היותר תחתונים, שגם בהם יומשך החיות של התורה, תורת חיים, ומצוותיה, עליהם נאמר⁴⁰ "וחי בהם".

(קטעים מהתועדות שבת-קודש פרשת שמות, כ"ג בטבת, מברכים החודש שבט, היתשי"כ. תורת-מנחם – התועדות: תשכ, חלק ראשון (כז), עמ' 273-278 – בלתי מוגה)

38) ר"ה כא.ב. וש"נ.
 39) ראה "מגיד דבריו ליעקב" (הוצאת קה"ת) בהוספות סט"ו, וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"ד עמ'
 40) אחרי יח.ה.

כניעה לגזירה רוחנית מולידה גזירה גשמית

להינצל משעבוד הגלות בזמן הגלות

סדר שעבוד הגלות היה, שבתחילה התחילו בני-ישראל לוותר מעט מעט בעניינים רוחניים, ונכנעו לדרישותיהם של המצרים, ואחר-כך היה שעבוד הגלות בגשמיות.

ההתחלה היתה ב"וימררו את חייהם", דקאי על התורה שהיא חיותו של כל אחד ואחד מישראל, ולאחר שנכנעו ברוחניות, נעשה שעבוד גם בגשמיות, "בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'".

איתא בספר "פנים יפות" בביאור הטעם דשבת לוי לא נשתעבד לפרעה – כדברי פרעה "לכו לסבלותיכם", שכיוון ששבת לוי לא היה משועבד לפרעה, אלא עסקו בהמלאכה שלהם, לכן נאמר "לסבלותיכם", המלאכה שלכם – כי על שבת לוי נאמר "תומיך ואוריך לאיש חסידך": "תומיך" קאי על מצוות מילה, ו"אוריך" קאי על תורה, שבה היה שבת לוי בשלימות גם בשעת הגזירה, ולכן לא היו תחת שעבוד פרעה. מה-שאין-כן שאר בני ישראל, שנכנעו לגזירה ד"תומיך ואוריך" – היה זה התחלה גם לשעבוד בגשמיות.

[...] וההוראה מזה, שכאשר מדובר אודות רוחניות, הנה לפעמים לא נוגע עם מחוייבים במסירות-נפש בכירור על-פי דין או לא, ואפילו לא נוגע עם מחוייבים בעצם העניין מצד הדין, או שאין זה אלא הנהגה שהנהיג הרבי, או רבי שלפניו – על-דרך שבמצרים קיבל שבת לוי את עניין לימוד התורה כפי שהנהיג אברהם וכו', ועד למסירות-נפש.

כשמדובר בעניין של רוחניות – אין לקבל (להיכנע בפני) גזירות, אלא יש ללכת בכל התוקף. והיינו משום שהגשמיות תלויה ברוחניות. אם נכנעים לגזירה ברוחניות – מגיחה ("שפארט ארויס") הגזירה גם בגשמיות. ולאידך גיסא, אם אין נכנעים לגזירה ברוחניות, אזי מכריז פרעה בעצמו "לכו לסבלותיכם" – פרעה בעצמו מודה בעניין ד"לסבלותיכם", שאין משועבדים אליו.

[...] אם לא נכנעים במאומה לקליפה המבלבלת, אלא מתנהגים באופן ד"תומיך ואוריך לאיש חסידך" ("אוריך" – לימוד התורה, ו"תומיך" – קיום המצוות) – אזי נפטרים משעבוד הגלות, ואין לקליפה שום שליטה, לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות.

[...] וכאשר אין מוותרים בשום פרט, הרי אף-על-פי שבינתיים נמצאים עדיין בגלות, ולא בארץ-ישראל, כיוון שכך הוא מצד הכוונה העליונה – מכל-מקום ישנו העניין ד"ואכלו את חלב הארץ", דהיינו שישנו רק עניין הגלות (שלא נמצאים בארץ-ישראל), אבל לא עניין השעבוד.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת שמות, מברכים החדש שבת, היתשטי"ז.
תורת-מנחם – התוועדות תשט"ז, חלק שני (טז), עמ' 15-18 – בלתי מוגה)

"להעיר על זה בהערות"

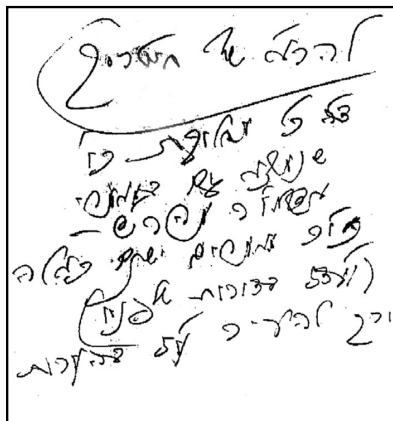
פעמים רבות, במהלך הגהת ספרים שהוכנו לדפוס, גילה הרבי טעויות והעיר עליהן לעוסקים במלאכה. כך למשל, פעם אחת קיבל הרב אהרון שיחי' חיטריק, מהדיר ספרי רבותינו וחבר מערכת 'אוצר החסידים', את הפתק הבא:

להר"א שי' חיטריק

די"ה [=דיבור המתחיל] כל מחלוקת כו' שנמצא גם במאמרי אדמו"ר מהר"ש

כו"כ [כמה וכמה] מאמרים ישנם כאלה [ועדיין [ועל-דרך זה] בדורות שלפניו]

ורק להעיר ע"ז [על זה] בהערות.

הפתק לר"א חיטריק

"הם מדייקים..."

פעם אחרת, בעת סעודת חג השבועות תשכ"ג (שיחות-קודש תשכ"ג, עמ' 407), נסבה השיחה על מאמרי החסידות של הרבי. הרבי התבטא: לא ידעתי כלל שכל-כך מדייקים ומפלילים בדבריי!

כנראה מדברים שנאמרו לו ב'יחידות' (מקדש מלך', כרך ד, עמ' תצח):

"תנאי-כפול של כ"ק אדמו"ר שליט"א שאמר בנוגע לתרגום שיחותיו ד'תוכן העניינים' שהמתרגם יעיין במראי מקומות (קודם התרגום) ובאם לאו אז אינו מסכים...".

לפני פגרת הכנסת

בחג-השבועות תשל"א השמיע הרבי שיחה מיוחדת בענייני גירות – לאור מגילת רות.

ב'יחידות' של הרב אפרים וולף, שהתקיימה ערב שובו לארץ, לאחר נישואי בנו הרה"ח ר' אליקים שיחי', בקיץ תשל"א, פנה אליו הרבי ואמר לו (הדברים כפי שרשמם לעצמו): "על דבר הרש"י רות – שטוביה [=בלוי] יתרגם זאת כמו שעשה כללים בעניין לימוד רש"י, כהוראת כ"ק אד"ש להרפ"ס ב'שמעתין' – כי היה שם מורפס, ולהוסיף מדיליה מראי-מקומות וגם-כן לשלב בזה עניין 'מיהו יהודי'. אבל זה כאילו בעצמו הוסיף העניין ולעשות בחכמה שלא יהיה ניכר בהעניין של 'מיהו יהודי'. אחר ההדפסה לעשות ברשות 'שמעתין' תרפ"ס, ולהפיץ ולמהר – באם אפשר עוד לפני פגרת הכנסת" [השיחה מודפסת בספר 'מקדש מלך', כרך ב, עמ' 353-363].

עדיף להדפיס פעמיים...

בהתוועדות שבת-קודש פרשת עקב, כ' במנחם-אב תש"מ (שיחות-קודש תש"מ, כרך ג, עמ' 879) מצביע הרבי (כב'דרך אגב') על טעות בהדפסת חסידות. כפי הנראה לא שמו לב והרפ"סו אותו המאמר הן בביאורי הווהר של הצמח-צדק הן באור-התורה לפרשת עקב. עם זאת, הוסיף הרבי ואמר, עדיף להדפיס פעמיים מאשר לא להדפיס כלל...

עניין זה – הטעים הרבי – תקף בנוגע ללימוד תורה בכלל, שעדיף ללמוד אותו העניין פעמיים מאשר לא ללמודו בכלל.

אינה דומה אמירה לכתובה

בשנת תשט"ו (איגרות-קודש, כרך י, עמ' קצג, רטז"ז) כותב הרבי בקשר לשיחת קודש שאמר ושפורסמה בבטאון 'מחניים':

ראיתי הנדפס שם קטע משיחת-התנועות, וחבל אשר לא נרשם שזהו העתקה מאידית ואינה מוגה עלידי, ומכאן ולהבא הנה יש לשים לב לזה שאינו דומה דברים הנאמרים והאופן שבאים אחר-כך בכתב. שבכתב ועל-אחת-כמה-וכמה בדפוס, יש להשמיט כפילת העניינים (אף שבעל-פה כופלים אותם לחיזוק העניין, או כשבאים פנים חדשות וכיוצא-בזה). ואם נדפס בשביל אנשים שאין להם כל ידיעה בתורת החסידות, הרי שיש להוסיף ביאור – על-כל-פנים בחצאי עיגול – ולסדר הדברים בדרך מן הקל אל הכבד. וכיוון שמכאן ולהבא יכתבו בכגון דא שזהו מרשימת השומעים ובהעתקה מלשון אחרת, הרי אין אחריות אם לא ידקדקו כל-כך בהעתקה, ומה טוב שקודם שידפיסו תיקרא הרשימה על-ידי אחד מסוג קוראי השבועון וישאלוהו אם מבין כשורה או שנוקט לביאור נוסף.

מבקרים מומחים

ועוד כתב הרבי בשנת תשל"ג (היכל מנחם, כרך א, עמ' קד):

להודיע ברור שכאן אין מניחים היוצא-לאור במקום אחר וכל האחריות היא על המו"ל שעל אתר. **ופשוט** שצריך להיות ביקורת **כדבעי** של **מומחים** בשטח זה על-כל-פנים שניים (בנגלה, חסידות כו').

וכיוצא בזה כתב הרבי בשנת תשכ"ז (שם עמ' קה):

כשמתרגמים איזה עניין בהלכה או בדא"ח וכדי להיות בטוחים שהתרגום מכונן בדיוק לכוונת המדובר, חשוב מאוד אשר טרם יובא התרגום לדפוס, יגיה אותו עוד **למדן** אחד (או יתדבר אתו גם לפני התרגום), שאפשר לסמוך עליו בהנייל שיוציאו דבר מתוקן...

תנאי כפול

ואם בתרגום עסקינן – הנה דברים שכותב הרה"ח הרב ישראל לייבוך בו' דהנוכה תשכ"ד,

לתהילים הקטן של קה"ת שהוא ספר גדול מדי לחלוקה לחיילים, מה-שאינ-כן תהילים מהוצאות אחרות הם קטנים עד כדי מחצית מהתהילים הקטן של קה"ת. ביקשתי מבית דפוס לצלם את התהילים לפורמט קטן ביותר, ואנו שולחים זה לכת"ר ונא חוות-דעתו אם יש מקום להדפיס תהילים בגודל זה".

"הנחת השומעים" בלבד

"בשמי" – כתב הרבי בשנת תשל"ג (היכל מנחם, כרך א, עמ' קד) – "לא ידפיסו רק זה **שבאתי על ההתום** ולא על-פי השמועה – או שעל-כל-פנים ברור שהגהתי בעצמי".

בשלהי אותה שנה (מקדש מלך, כרך ד, עמ' שלג-ד), עם הניתן הוראת הרבי לשיבות, לפרסם קבצי חידושי-תורה, ביקש הרה"ח הרב ר' דוב שיחי' שייכמן (או מנהל ישיבת תומכי-תמימים בקריית-גת), שהרבי יואיל להגיה את שיחתו מו' בתשרי תשל"א. הרבי ציין עשר הערות והמוכר הרב בנימין הלוי שיחי' קליין כותב לו בשילוב דברי הרבי:

"כ"ק אד"ש מסכים לפרסם הקטע המצורף מו' תשרי, אבל יוסיפו שזהו **הנחת השומעים** – ולא רשימת אינה מוגה. אין הזמן גרמא להגיה כדבעי ולכן אין הזמן גרמא להגיה כדבעי ולכן גם לא יזכירו ששאלוני וד"ל".

עיבוד שלא תמיד הצליח

בשנת תשמ"מ הגיב הרבי במכתב ארוך על מאמר שפורסמה חברת הכנסת חיה גרוסמן בעקבות שיחתו של הרבי על השואה, שנדפסה בספר 'אמונה ומדע' (בהוצאת 'מכון ליובאוויטש', תשל"ז). הרבי כותב לה בין השאר (ליקוטי-שיחות כרך כא, עמ' 397):

הקטעים שמצטטת במאמרה נלקחו ממקור שהוא 'עיבוד חופשי', על-פי שיחות שנשמעו ממני, עיבוד אשר לא תמיד הצליח בניסוח מושגים מונחים וכו', אבל בכללות, התוכן מתאים...

עניינים שבדפוס

"הדפסת הספרים בארץ-הקודש צריך שתהיה בהדפסה יפה ובהידור גם בחיצוניות הכריכה" ׀ "לא ידפיס המאמרים והשיחות שלי, עד שאגיה אותם", כתב הרבי לר' אברהם פארוי ׀ לרגל גיליון השש מאות מוקדשת הרשימה להתייחסויות של הרבי לדברי דפוס בכלל, ולכאלה הקשורים בהפצת חסידות במיוחד

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

חי עמ' תצד) כי הגיעה העת שההוצאה-לאור החב"דית תהיה מסודרת, ולרתום לעניין את אלה מאנ"ש שכישרון הכתיבה בידם:

במה שכותב על דבר חוברת מבארת פרשת החינוך דחב"ד בארץ הקודש ת"ו ובפרט דבתי ספר הרשת, – בוודאי אשר ידיעה מקורית בכגון דא טובה וגם נחוצה, אלא שכבר באה העת שצריך ענין חב"ד להעשות בסדר, ולא שמי שהוא ידפיס איזה חוברת בלי ידיעות מספיקות, או שתודפס בלא הגהה, והרי ישנם כמה מבני אניש אשר כשרון הכתיבה בידם, וצריכים לזרום בהאמור, ומה שלא להמשיך (פארציהען) הדבר, כיוון שכבר נתעורר הענין הטוב.

עריכת ספר תולדות אדמו"ר הזקן

כחלק מפעילות צאגו"ח החליט הרב אברהם חנוך גליצנשטיין שי' להוציא לאור ספר תולדות של רבנו הזקן. הרבי עודד פעולה זו (ט' מ"ח תשי"ד. אג"ק כרך ח עמ' טו):

נהניתי במאד מאד במה שכפי מכתבו הנה הועד דצעירי אגודת חב"ד החליט להתאמץ בפעולותיו [=עריכת ספר תולדות אדמו"ר הזקן] והלואי שיבוא זה בפועל ממש ובקרוב ממש ובפעולות ממשיות, ואם חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם הנה על-אחת-כמה-וכמה תעמולה הקשורה

בכ"ח במנחם-אב תשי"ב כתב הרבי להרה"ח ר' אברהם פארוי (אחד היה אברהם' עמ' 233):

יושלח בפני עצמו קטע מרשימת-דברים דשבת-קודש ממכרים חודש אלול שבטח יפרסמו באופן המתאים וימים אלו אקווה שתהיה מזה גם העתקה ללשון-הקודש ואז תושלח לו ובטח ימצאו אופן איך להדפיס זה וכו'.

בכ"ה במרחשוון תשט"ו כותב לו הרבי (שם):

מה שכותב אודות הדפסת השיחות והמאמרים, הרי צריך אני להקדיש לזה כמה זמן, אשר איננו פנוי כלל וכלל. ואדרבה מזמן לזמן עוד נתוספות טרדות... ולכן לא ידפיס המאמרים והשיחות שלי, עד שאגיה אותם, ובמכתבי עת והעתק ללשון אחרת – שאני.

בהודמנות אחרת (ח"י בכסלו תשי"ח, שם עמ' 255) כתב לו הרבי:

בשאלתו אודות התיקון טעות בהשיחות, פשיטא שיש לתקן, והרי דין הוא בשולחן-ערוך שצריך להיות הספרים מתוקנים, ובפרט עניינים שבדפוס.

הוצאה-לאור מסודרת

בשנת תשי"ט כתב הרבי לרב ישראל לייבוך ז"ל, יו"ר צאגו"ח (י' מנ"א תשי"ט. אג"ק כרך

ניצוצי רבי

ומתבטאת במעשים בפועל שיכולים לשמש דוגמא
מה הם דורשים מאחרים.

הערות לחומר ההסברה

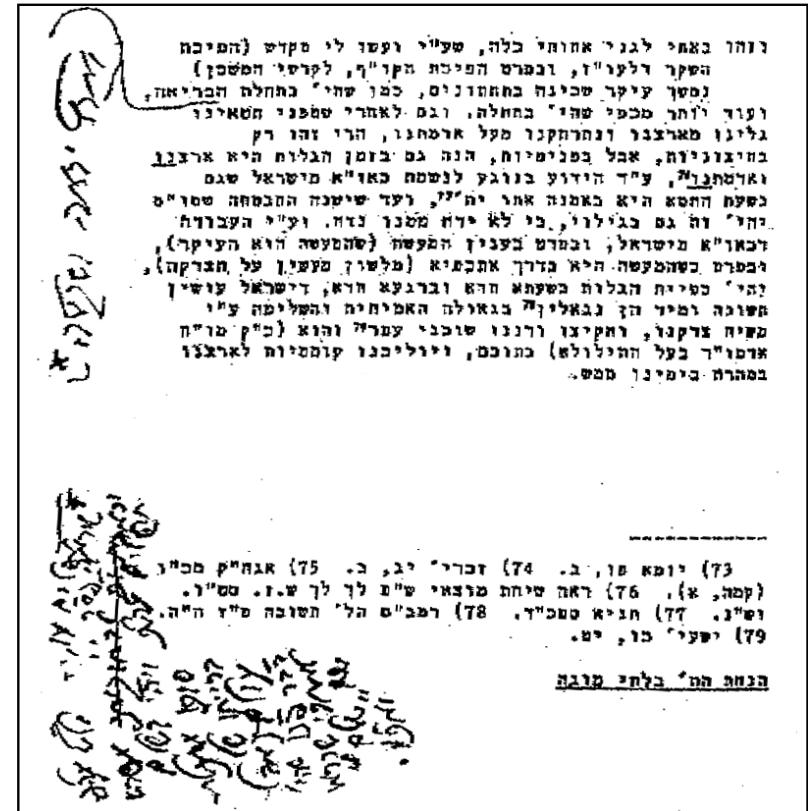
מעט לעת היה הרבי מתייחס לחומרי
ההסברה של צאגו"ה שנשלחו אליו לאחר
הדפסתם, והיה מעיר הערות כדי לתקן
במהדורות הבאות. כך, למשל, הגיב הרבי
בסימן תמיהה על קטע בעלון לחנוכה, שיצא
לאור בשנת תשמ"ט: "ואז אירע הנס הגדול.
המנורה הודלקה – והשמן לא תם! שמונה
ימים דלקה המנורה עד שהובא שמן חדש,

טהור". והרבי הבהיר את תמיהתו על הקטע
הנ"ל, במענה ל"ר צאגו"ה, הרב יוסף יצחק
הכהן אהרונוב, בימי החנוכה תשמ"ט (תרגום
מיידיש):

יוצא מזה שהנרות דלקו שמונה ימים ללא
הפסקה! מתקבל הרושם שהכוונה היא שהם דלקו
ללא הפסקה, והרי הדליקום מדי ערב מחדש. צריך
להבהיר זאת.

הדפסה יפה ובהידור

"הדפסת הספרים בארץ-הקודש צריך
שתהיה בהדפסה יפה ובהידור גם כחיצוניות

הגהות של הרבי על מאמר "באתי לגוי" תשל"ח

ניצוצי רבי

הכריכה וכו'. בספרי מאמרים צריך להיות גם
בענדיל [סימניה] – הוראה טלפונית זו
ניתנה ב"ג במנחם-אב תשל"ט להרה"ח ר'
אפרים וולף ז"ל (ימי תמימים' תדפיס עמ' 37).

שלוש הוראות

בשנת תשמ"א הופיע הספר הביבליוגרפי
על מהדורות התניא (בעריכת הר"י שי'
מונדשיין). שלוש הוראות מהרבי נמסרו לרב
אפרים וולף, ערב הכנסת הספר לדפוס:
(א) פנים [לציין] נבג"מ ז"ע.
(ב) תאריך [בה'פתח דבר'] ג' תמוז ה'תשמ"א
כפר-חב"ד.

(ג) בוודאי יכניס שפע פקסימיליות (באם לא
יתעכב על-ידי-זה אפילו רגע אחד).

"באופן הכי טוב"

בדיוק עשר שנים קודם לכן (ר' בכסלו
תשל"א) כותב המזכיר הרב חמ"א חודקוב ז"ל
להר"א וולף:

"במענה למכתבו מכ"ד מרחשוון, הנה
בשאלתו על-דבר מסירת ההגהה... הנה בכלל,

כבכל עניינים הטכניים בנוגע להדפסה, עליכם
להחליט על אתר, ובהשתדלות אשר בעזרת ה'
יתברך יהיו כל העניינים הכרוכים בהדפסה
באופן הכי טוב, ובהנוגע להמוצע הנ"ל, תלוי
בזה אם יבטיח זריזות וכו' (שלא על-חשבון
הדרייקנות)".

להחליט על אתר

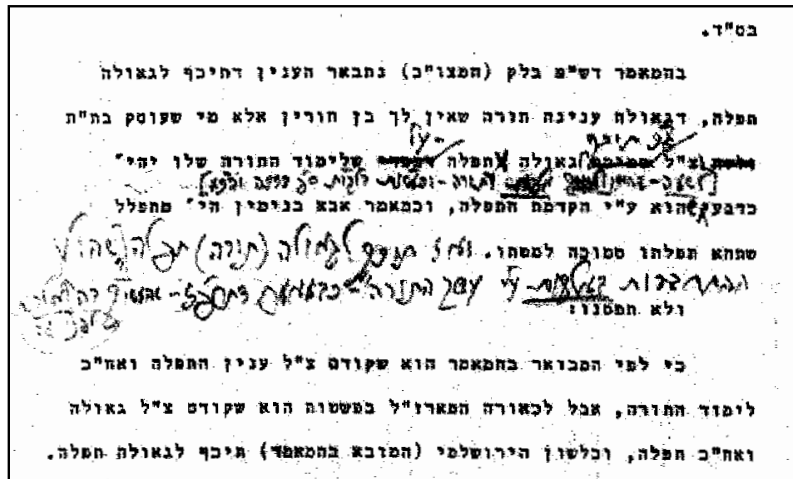
בר"ח שבט תשל"א שלח המזכיר הרב
חודקוב להר"א וולף את המכתב הבא:
"שלום וברכה!

"מאשרים אנו בתודה קבלת מכתבך מט"ז
וכ"א טבת.

"בדבר הפורמט של התהילים המודפס
בייחוד לחיילים, צריכים להחליט על אתר
בהתאם לתנאי המטרה. אבל כמובן צריך
להיות באופן שעל-כל-פנים יוכלו בנקל לומר
בהם את התהילים.

"בברכת כט"ס, הרב ח.מ.א. חדקוב"
הדברים באו במענה למכתב הר"א וולף
מט"ז בטבת:

"האברכים בצעירי-חב"ד טוענים בקשר

שאלות ששאלו כותבי המאמר ומענהו של הרבי